

Statenbrief

Datum

27 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Inlichtingen

Michiel Bodde
026 359 8316
post@gelderland.nl

Blad

1 van 5

Onderwerp

Inventarisatie tekorten jeugdzorg Gelderse gemeenten 2019

Portefeuillehouder

Jan Markink

Kerntaak en plandoel

- Kwaliteit Openbaar Bestuur

Doel van deze brief

Gedeputeerde Staten verzoeken Provinciale Staten om:

- de inhoud van deze brief voor kennisgeving aan te nemen (informatieplicht)

1 Inhoud voorstel (beoogd resultaat/doel)

Deze statenbrief en de bijbehorende bijlagen geven een indicatie van de tekorten en kostenontwikkeling van de jeugdzorg bij de gemeenten in Gelderland ten opzichte van de algemene financiële situatie. Uit deze inventarisatie komt naar voren dat de Gelderse gemeenten moeite hebben om de kosten binnen het zelf gestelde budget voor jeugdzorg te houden. Dit levert echter geen directe gevaren op voor de financiële gezondheid van de gemeenten in Gelderland.

2 Aanleiding

Op 14 november 2018 is door Uw Staten een motie (18M98) aangenomen waarin ons college verzocht wordt:

- in kaart te brengen welke Gelderse gemeenten een financieel risico lopen vanwege de kosten van jeugdzorg;
- samen met gemeenten te lobbyen bij de Rijksoverheid voor toereikend budget jeugdzorg.

Naar aanleiding van de motie heeft ons college daarop in de mededelingenbrief van 14 januari 2019 (PS2019-15) gereageerd en aangegeven te willen wachten op de ontwikkelingen op landelijk niveau. Tijdens de vergadering van Uw Staten op 30 januari 2019 is het onderwerp weer ter sprake gekomen en heeft U aangedrongen op een onderzoek vanuit de provincie. Gedeputeerde Markink heeft toegezegd met een overzicht te komen waarin de financiële

Datum

27 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

2 van 5

gezondheid van de Gelderse gemeenten afgezet wordt tegen de tekorten op de jeugdzorg. Bijgevoegd vindt u dit overzicht.

3 Bestaand beleid c.q. kader

Niet van toepassing.

4 Argumenten/afwegingen/risico's

Om een beeld te krijgen van de problematiek hebben wij als financieel toezichthouder op de gemeentebesturen een inventarisatie uitgevoerd. Dit heeft geleid tot het overzicht dat u vindt in de bijlage bij deze Statenbrief. In deze bijlage lichten wij de status van het overzicht, en de beperkingen bij het samenstellen ervan. Hieronder ziet u de uitkomst van de inventarisatie over 2019.

Uitkomsten inventarisatie

Oordeel financiële positie 2019	Aantal gemeenten		Verwachting budget jeugdzorg 2019
Onvoldoende	3	6	Tekort
Matig	29	22	Tekort, maar dekkingsplannen
Voldoende	18	10	Geen tekort
n.v.t.	n.v.t.	13	Gemeente is bezig met bepaling.

In totaal zijn er 28 gemeenten in Gelderland die aangeven problemen te hebben met de kosten in de jeugdzorg. In totaal gaat het hier om € 69 miljoen. Dit gaat echter niet alleen om kosten voor de jeugdzorg, maar ook om andere kosten in het sociaal domein omdat deze scheiding moeilijk te maken is. Van dit bedrag is een deel gedekt door reserves ten behoeve van het sociaal domein die in het verleden zijn opgebouwd uit hiervoor verstrekte gelden. Om een beter beeld te krijgen van de kosten ontwikkeling binnen de jeugdzorg hebben wij ook een inventarisatie gemaakt van de ontwikkeling van de begrote kosten in de jeugdzorg bij de Gelderse gemeenten.

Datum

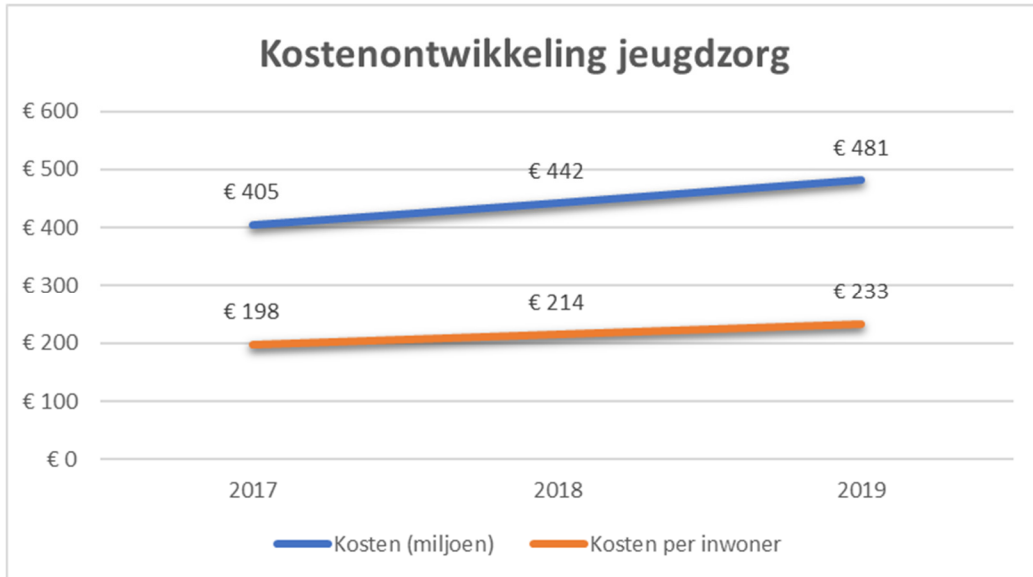
27 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

3 van 5

Ontwikkeling kosten jeugdzorg

In de bovenstaande grafiek zijn de kosten voor de jeugdzorg opgenomen die de Gelderse gemeenten hebben begroot. In 2017 zijn taakvelden ingevoerd. Dit zijn kosten en batencategorieën die in heel Nederland voor gemeenten en provincies verplicht zijn. Vanwege de invoering van taakvelden kunnen we deze vanaf 2017 vergelijken.

In de ontwikkeling van de begrote kosten in de jeugdzorg is wel een duidelijke tendens zichtbaar. De kosten voor de jeugdzorg stijgen de afgelopen jaren. Ten opzichte van 2018 verwachten de Gelderse gemeenten € 39 miljoen meer uit te geven aan jeugdzorg in 2019.

Woonplaatsbeginsel

Los van de algehele financiële problematiek in de jeugdzorg, is er een specifiek probleem. Het woonplaatsbeginsel houdt in dat de gemeente waar een jongere verblijft verantwoordelijk is voor de kosten, niet de gemeente waar een jongere ingeschreven staat of vandaan komt. Gemeenten met grote jeugdzorginstellingen hebben een groot nadeel ten opzichte van andere gemeenten. Ze worden hiervoor achteraf gedeeltelijk gecompenseerd, maar onvoldoende om het probleem op te lossen. In Gelderland hebben 7 gemeenten bij de provincie laten blijken dat ze onevenredige jeugdzorgkosten hebben vanwege dit woonplaatsbeginsel.

Opvallend genoeg zijn dit geen gemeenten die onvoldoende scoren op hun algemene financiële situatie. Veel van deze gemeenten hebben hun financieel beleid hier intussen op afgestemd en hebben adequate reserves om taakstellingen en bezuinigingen door te voeren zonder dat er ingegrepen hoeft te worden op andere beleidsterreinen.

Datum

27 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

4 van 5

Eind januari heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken laten weten dat een oplossing voor deze problematiek in overleg met de VNG is uitgesteld van mei 2019 naar mei 2020. De gemeenten die nadeel ondervinden van het woonplaatsbeginsel zullen daarom pas in 2021 geholpen worden. De verwachting is echter dat er geen geld bijkomt in het gemeentefonds, maar dat de verdeling gewijzigd zal worden. Effectief betekent dit dat de overige 44 gemeenten in Gelderland dan minder geld zullen krijgen. Op dit moment hebben deze gemeenten dus juist een voordeel omdat er in de huidige verdeling geen rekening is gehouden met het feit dat zij geen jeugdzorginstellingen hebben terwijl hiervoor wel geld is opgenomen in het Gemeentefonds.

Tekort jeugdzorg niet automatisch financieel probleem

Het is moeilijk conclusies te verbinden aan de in kaart gebrachte gegevens. Wel is duidelijk dat de jeugdzorg een verantwoordelijkheid is met voor de gemeenten in Gelderland een meer dan gemiddelde uitdaging. Dit heeft te maken met de omvang en met de mate van beïnvloedbaarheid. De gemeenten die financieel het meest gezond zijn hebben, bijvoorbeeld door hun weerstandsvermogen, meer tijd om bij te sturen. Andere gemeenten staan meer voor het blok, maar pakken de problematiek ook op. Gemeenten zijn vrij in hun beleidskeuzes. Wij zien dit dan ook als een “normaal” (financieel) beleidsproces met pieken en dalen.

Als toezichthouder toetsen wij of de totale begroting reëel en sluitend is en niet of de individuele budgetten “sluitend” zijn. Dit hangt nauw samen met de vrije beleidskeuze en autonomie van de gemeente om hun (algemene) middelen uit het Gemeentefonds in te zetten. Eventuele tekorten binnen de jeugdzorg vertalen zich dus niet automatisch in een slecht financieel oordeel over de gemeenten. Op andere terreinen kunnen gemeenten budget overhouden waardoor er op totaalniveau toch sprake kan zijn van een positief resultaat. We zien dan ook dat veel gemeenten ondanks tekorten op jeugdzorg en het bredere sociaal domein in staat zijn dit op te vangen met overschotten op andere beleidsterreinen, nog kunnen putten uit eerder opgebouwde reserves sociaal domein of dat het weerstandsvermogen voldoende is om ervoor te zorgen dat de uitvoering van andere beleidsterreinen niet in gevaar komt.

2019 is het eerste jaar waarbij wij als toezichthouder zien dat veel gemeenten maatregelen nemen om de uitgaven in de jeugdzorg te beperken. De overgrote meerderheid van de Gelderse gemeenten is in staat om oplopende kosten in de jeugdzorg op te vangen. Wel is de vraag of het gaat lukken om de geplande maatregelen in de jeugdzorg om te zetten in een kostenreductie en de tendens van de stijgende kosten in de jeugdzorg te breken.

Datum

27 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

5 van 5

Landelijk onderzoek

Omdat de relatie tussen de financiële gesteldheid van de Gelderse gemeenten enerzijds en de kosten van de jeugdzorg anderzijds niet eenvoudig vast te stellen is, kijken we uit naar het onderzoek van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. In dit onderzoek wordt dieper ingegaan in aard van de kosten. Het resultaat van dit onderzoek wordt aan het einde van het voorjaar verwacht. Indien er een landelijk beeld gecreëerd kan worden wat de oorzaken zijn van de kostenstijging in de jeugdzorg, kan het Ministerie van Binnenlandse Zaken hier samen met de commissie financiën van de VNG een oplossing voor vinden. De Gelderse gemeenten zijn in de commissie financiën van de VNG goed vertegenwoordigd door de wethouders uit Nijmegen, Apeldoorn en Ede.

5 Financiële consequenties

Niet van toepassing.

6 Proces en evaluatie

Niet van toepassing.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

John Berends - Commissaris van de Koning

Pieter Hilhorst - secretaris

Bijlagen:

- 1 Overzicht financiële situatie Gelderse gemeenten 2019 algemeen en jeugdzorg.

Bijlage bij Statenbrief

Datum

22 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

1 van 4

Onderwerp

Uitkomsten inventarisatie tekorten jeugdzorg Gelderse gemeenten 2019

Portefeuillehouder

Jan Markink

Duiding overzicht financiële situatie Gelderse gemeenten en jeugdzorg.

Op pagina 3 van deze bijlage vindt u een overzicht waarin aan de linkerkant het oordeel is weergegeven dat door ons college is vastgesteld naar aanleiding van de financiële situatie van de gemeente bij begroting 2019. Dit oordeel wordt opgesteld op basis van bijvoorbeeld de structurele exploitatieruimte, het weerstandsvermogen en de Grex positie. Deze oordelen zijn in de begrotingsbrieven gedeeld met de gemeenten.

In de rechterkolom vindt u de inschatting van de gemeente of er sprake is van een tekort op de jeugdzorg in 2019. Hierbij is de opgave van de gemeente gevolgd. Deze kolom is enigszins arbitrair. Hieronder leest u waarom.

Vrije beleidskeuze van gemeente

Gemeenten zijn vrij in hun beleidskeuzes omtrent de jeugdzorg en de methodiek van budgetbepaling. Een aantal gemeenten heeft aangegeven het budget voor jeugdzorg aangevuld te hebben vanuit de algemene middelen. Het feit dat een gemeente een tekort op jeugdzorg verwacht kan daardoor te maken hebben met beleidskeuzes of onvoldoende begroot budget zonder dat hieraan de conclusie kan worden toegedicht dat de gemeente problemen heeft in de financiering van de jeugdzorg.

Budgetten zijn niet meer specifiek/geoormerkt:

Door veel gemeenten wordt niet specifiek bijgehouden welke budgetten voor jeugdzorg zijn en welke voor andere taken binnen het sociaal domein. Hierdoor is voor veel gemeenten het niet mogelijk geweest om aan te geven of er sprake is van een verwachte budgetoverschrijding op jeugdzorg voor 2019 en/of hoe hoog deze zal zijn. De kosten die gemeenten maken zijn nog redelijk eenduidig vast te stellen, maar om te bepalen of er sprake is van een tekort moeten deze kosten worden afgezet tegen een beschikbaar budget. Gemeenten zijn vrij in het bepalen van de hoogte van hun budget voor jeugdzorg. Veel gemeenten bepaalden t/m begroting 2018 de hoogte van de budgetten vaak aan de hand van de daarvoor geoormerkte gelden vanuit het gemeentefonds. Met ingang van 2019 is een groter gedeelte van de geoormerkte gelden overgeheveld naar het ongeoormerkte geld uit het gemeentefonds, waaronder de gelden voor jeugdzorg. Kortom het gaat om vrij inzetbaar geld.

Datum

22 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

2 van 4

Hierdoor is er geen betrouwbare relatie meer vast te stellen tussen het geld dat gemeenten krijgen voor jeugdzorg en de verwachte uitgaven en daarmee dus het budget in de begroting 2019. Als gevolg hiervan hebben veel gemeenten aangegeven wat hun tekort is op het gehele sociaal domein. Dit zorgt voor een vervuiling van de gebruikte gegevens. Ook zijn er veel gemeenten die het begrip 'tekort' hebben ingevuld als de verhoging van hun budget in 2019 ten opzichte van 2018. We zijn als toezichthouder uitgegaan van de opgaven van de gemeenten, maar als gevolg van de genoemde redenen zijn deze niet uniform en vergelijkbaar.

Beperkingen in de Planning & Control cyclus

In het overzicht hiernaast ziet u veel grijze vlakken. Dit komt omdat begroten een continu proces is. De meeste gemeenten stellen pas in het voorjaar voor het eerst hun begroting bij. Het kan zijn dat op dit moment de gemeente (nog niet) in de gelegenheid is iets over het tekort te zeggen. Enkele gemeenten die ervoor hebben gekozen hun raad tussentijds en buiten de gebruikelijke P&C- cyclus om te informeren of gemeenten die een verhoging van het budget bij de primaire begroting 2019 ten opzichte van 2018 kenmerken als een tekort kunnen daardoor een kwalificering rood of oranje hebben.

Begroet versus realiteit

Wij brengen geraamde kosten in beeld. In de zomer van 2020 zullen de daadwerkelijke kosten die de gemeenten gemaakt hebben beschikbaar zijn. Tot die tijd kunnen bijstelling van het beleid of andere ontwikkelingen nog veranderingen veroorzaken in het verwachte tekort. Veel gemeenten hebben bezuinigingen en taakstellingen opgenomen op de jeugdzorg. Het wel of niet realiseren van deze doelen kan nog een grote impact hebben op de uitkomst van de tekorten aan het einde van 2019.

Tekort jeugdzorg niet automatisch financieel probleem

Als toezichthouder toetsen wij of de totale begroting reëel en sluitend is en niet of de individuele budgetten sluitend zijn. Dit hangt nauw samen met de eerdergenoemde vrije beleidskeuze van de gemeente. Eventuele tekorten binnen de jeugdzorg vertalen zich dus niet automatisch in een slechte financiële staat van de gemeente. Gemeenten sturen op totaalniveau een positief begrotingsresultaat.

Landelijk onderzoek

Omdat de relatie tussen de financiële gesteldheid van de Gelderse gemeenten enerzijds en de kosten van de jeugdzorg anderzijds niet eenvoudig vast te stellen is, kijken we uit naar het onderzoek van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. In dit onderzoek wordt dieper ingegaan in aard van de kosten. Indien er een landelijk beeld gecreëerd kan worden of er sprake is van een kostenstijging in de jeugdzorg, kan het Ministerie van Binnenlandse Zaken hier samen met VNG een oplossing voor vinden. De Gelderse gemeenten zijn in de commissie financiën goed vertegenwoordigd door de wethouders uit Nijmegen, Apeldoorn en Ede.

Datum

22 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

3 van 4

	Begroting 2019	Tekort jeugdzorg
Aalten		
Apeldoorn		
Arnhem		
Barneveld		
Berg en Dal		
Berkelland		
Beuningen		
Bronckhorst		
Brummen		
Buren		
Culemborg		
Doesburg		
Doetinchem		
Druuten		
Duiven		
Ede		
Elburg		
Epe		
Ermelo		
Harderwijk		
Hatterij		
Heerde		
Heumen		
Lingewaard		
Lochem		
Maasdriel		
Montferland		
Neder-Betuwe		
Nijkerk		
Nijmegen		
Nunspeet		
Oldebroek		
Oost Gelre		
Oude IJsselstreek		
Overbetuwe		
Putten		
Renkum		
Rheden		
Rozendaal		
Scherpenzeel		
Tiel		
Voorst		
Wageningen		
West Betuwe		
West Maas en Waal		
Westervoort		
Wijchen		
Winterswijk		
Zaltbommel		
Zevenaar		
Zutphen		

Oordeel financiële positie	Budget jeugdzorg.	
Onvoldoende	3	6 Tekort
Matig	29	22 Tekort, maar dekkingsplannen
Voldoende	18	10 Geen tekort
n.v.t.	n.v.t.	13 Gemeente is bezig met bepaling.

Datum

22 februari 2019

Zaaknummer

2019-002417

Blad

4 van 4